

SUDAN MENŞE ÜLKE BİLGİ NOTU

**Sudan Cumhuriyeti'nde Lezbiyen, Gey,
Biseksüel, Trans, İnterseks ve +'ların
Durumu: Menşe Ülke Bilgi Notu**

SUDAN

MENŞE ÜLKE BİLGİ NOTU

YAYINA HAZIRLAYAN

Sengül Kılınç

REDAKSİYON

Defne Işık

Koray Arkadaş

TASARIM

Sengül Kılınç

YAYIMLAYAN

Kaos GL Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği

Mülteci Hakları Programı

Ocak 2025

KAOS GL DERNEĞİ

PK 12 Tunus PTT Kavaklıdere Çankaya - Ankara

Telefon: +90 312 230 0358 Faks: +90 312 230 6277

E-posta: bilgi@kaosgldernegi.org

www.kaosgl.org, www.kaosgldernegi.org

Bu eser parayla satılamaz. İnsan haklarının desteklenmesi amacıyla yapılan ve ticari olmayan etkinliklerde serbestçe kullanılabilir.

İÇİNDEKİLER

- 01** Sudan’da Güncel Politik Durum
- 02** LGBTİ+ları Etkileyen Yasal Düzenlemeler
- 05** Yasaların Uygulanması
- 06** Güvenlik Güçleri Tarafından Taciz, Hukuksuz Gözaltılar ve Cezasızlık
- 07** Gündelik Hayatta CYCKICK Temelli Şiddet
- 09** Şiddetin Raporlanmasının Önündeki Engeller
- 11** Zorla Evlendirilme
- 11** LGBTİ+ların Sağlık Hizmetlerine Erişim Engeli
- 12** Cinsiyet Uyum Süreci
- 12** Cinsiyet Uyum Sürecinde Hukuki Engeller
- 13** Cinsiyet Uyum Sürecinde Sağlık Hizmetlerine Erişim Engelleri
- 15** Kaynakça

01

1. Sudan'da Güncel Politik Durum

Sudan (Güney Sudan ile karıştırılmamalıdır), Müslüman inançtaki kişilerin çoğunlukta, “kadınlık” ve “erkeklik” rollerinin büyük oranda tanımlanmış olduğu, muhafazakar yapıda bir toplum yapısına sahip ve yasalarında İslami Şeriat kanunlarına referans bulunan bir ülkedir. [1] 2019'da uzun süredir baskıcı rejimi yöneten devlet başkanı Ömer el-Beşir'in demokrasi yanlısı protesto hareketleri ile devrilmesinden sonra Sudan askeri ve sivil liderlerin ulusal seçimlere kadar gücü paylaşmayı kabul ettiği bir geçiş hükümeti tarafından yönetilmeye başlamıştır. Bu süreçte geçiş hükümeti reformları yasalaştırmaya başlamış ve sivil özgürlükler için alan açılmaya başlamıştır. Ancak 2021 yılının sonlarında askeri yönetim tarafından geçiş hükümeti fesh edilmiş ve demokrasi yanlısı toplumsal hareketler askeri yönetimce bastırılmıştır. Aralık 2022'de Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği ve Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD)'ın ortak girişimleri ile ordu ve bazı kilit sivil paydaşlar arasında anlaşma imzalanmıştır.[2] Bu anlaşma çerçevesinde demokrasinin yeniden tesis edilmesi amaçlanmıştır. Ancak Nisan 2023'te Sudan Silahlı Kuvvetleri ve Hızlı Destek Kuvvetleri arasında yüzlerce kişinin ölümüne neden olan çatışmalar başlamıştır ve insani yardım ihtiyaçları rekor seviyelere çıkmıştır. Toplam nüfusun üçte birine tekabül eden 15,8 milyon kişi su,

[1] Home Office. Country Policy and Information Note, Sudan: Sexual Orientation and Gender Identity/Expression, Mayıs 2022. Kaynak: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1079018/SDN_CPIN_SOGIE.pdf s., 7. Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023

[2] Freedom House. Freedom in the World 2023 - Sudan, 2023. Kaynak: <https://www.ecoi.net/en/document/2088562.html> Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023

ilaç başta olmak üzere insani yardıma muhtaç durumdadır.[3] Sudan nüfusunun %90'ının Müslüman olduğu düşünülmektedir.[4] 2019'da imzalanan Anayasa Beyanında şeriat hükümlerine dair herhangi bir referans yapılmasa da, 2022 yılına dair Uluslararası Dini Özgürlükler Raporuna göre alt düzey mahkemelerde bazı ceza kanunu uygulamaları, halen Beşir hükümetinin şeriat içtihat sistemine dayandırılmaktadır.[5] Bu zemin, lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks ve +[6] (LGBTİ+) varoluşunu haram (yasak) kılan şeriat düzenlemelerine karşı LGBTİ+ları savunmasız kılmaktadır.

2. LGBTİ+ları Etkileyen Yasal Düzenlemeler

Sudan, atanmış cinsiyeti[7] erkek olan kişiler arasındaki rızaya dayalı eşcinsel birliktelikleri cezalandırmaktadır. Sudan Ceza Kanununun sodomi başlıklı 148. maddesi rızaya dayalı eşcinsel birliktelikleri suç kapsamına almaktadır. 1991 tarihli Ceza Kanununda “bir erkeğin penisini bir başka erkeğin anüsüne sokan ya da anüsüne bir başka erkeğin penisini sokmasına izin veren erkekler”, sodomi suçu işlemiş kabul edilmektedir.[8] Maddeye göre “sodomi suçu”ndan ilk kez mahkum edilen kişiler beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Aynı suçtan ikinci kez mahkum edilen kişilerin ise yedi yıla kadar hapis ceza alması öngörülmektedir. Kişiler aynı eylemden üçüncü defa mahkum olmaları halinde müebbet hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.[9]

[3] United Nations: UN News. Background to a crisis: In Sudan, the stakes are high for the whole of Africa, 28 Nisan 2023. Kaynak: https://news.un.org/en/story/2023/04/1136187?gclid=CjwKCAjw2K6IBhBXEiwA5RjtCd0j80TY4E-joKKcGznAadaa2svvPLEkq-PiQbPZ-1VCSFdBZJAu6hoC3gsQAvD_BwE Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023

[4] Home Office. Country Policy and Information Note, Sudan: Sexual Orientation and Gender Identity/Expression, s., 12.

[5] US Department of State. 2022 Report on International Religious Freedom: Sudan, 2023. Kaynak: <https://www.state.gov/reports/2022-report-on-international-religious-freedom/sudan/> Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023

[6] “Lezbiyen”, “Gey”, “Biseksüel”, “Trans”, “Interseks”, “+” kavramlarının açıklamaları için bakınız: Kaos GL Derneği, Sıkça Sorulan Sorular Broşürü, Mayıs 2022. <https://kaosgldernegi.org/images/library/sss-2022-web.pdf> (Erişim Tarihi: 21 Haziran 2021)

[7] Atanmış cinsiyet, doğumda ya da daha öncesinde dış genital özelliklere atanan bazı özellikler ve bunlar üzerinden inşa edilen varsayımlardan yola çıkılarak kişilere atanmış cinsiyettir. Çoğunlukla ikili bir kız ve oğlan / kadın ve erkek ile sınırlıdır. Sıklıkla biyolojik cinsiyet ya da bedensel cinsiyet ifadeleri kullanılsa da, kişinin kendi iradesi dışında tıp ve toplumsal ön kabuller tarafından atandığı ve kişilerin kendilerini tanımladıkları toplumsal cinsiyetle örtüşmeyebileceği için atanmış cinsiyet kavramını kullanmak daha doğrudur. Bakınız: Kaos GL Derneği, Sıkça Sorulan Sorular Broşürü.

[8] Sudan Penal Code 1991. Kaynak: https://www.ecoi.net/en/file/local/1219135/1329_1202725629_sb106-sud-criminalact1991.pdf Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023

[9] Redress. Sudan Legal Amendments, Temmuz 2020. Kaynak: <https://redress.org/wp-content/uploads/2020/07/3-REDRESS-Sudan-Legal-Amendments-July-2020-Explanatory-Table.pdf> s., 6-7. Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023.

Sudan ceza yasalarında lezbiyen, biseksüel, trans kimliklere yönelik açık bir referans bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Sudan Ceza Kanununun “ahlaksız eylemler” başlıklı 151. maddesi “toplumsal normlara aykırı” kabul edilen her türden eylemi cezalandırabildiği için lezbiyen, bi+seksüel, trans, interseks, + kişilerin varoluşları ve cinsel edimleri de cezalandırabilir hale gelmektedir. Madde 151, “ahlaksız” olarak kabul edilebilecek eylemleri gerçekleştiren kişilerin bir yılı aşmayacak şekilde hapis ya da para cezası ile cezalandırılmasını buyurmaktadır.[10] Hukuki çerçevede belirtilen “ahlaksız eylem”, toplum normlarına ve İslam dini öğretilerine aykırı sayılan herhangi bir eylem olabilmektedir. Ahlaksızlık standart bir ölçü değildir, daha ziyade kanun uygulayıcılarının subjektif standartlarına bağlıdır.[11] Bu sebeplerle bi+seksüel, lezbiyen, + kadınlar arasındaki eşcinsel ilişkiler de “ahlaksız” kabul edilen eylemleri cezalandıran 151. madde altında alınarak cezalandırılabilmektedir.[12] Geçmişte bu maddede yer alan kırbaç cezası 2020 yılında kaldırılmıştır.

2020 yılında Geçici Yasama Konseyi, temel hakları korumak üzere Ceza Kanununda yaptığı değişikliklerle rızaya dayalı eşcinsel ilişkiler için “ölüm ve kırbaç” cezasını kaldırmıştır. Yine de kırbaç cezalarının uygulandığı vakaların yaşandığı, sivil toplum örgütleri tarafından dile getirilmektedir.[13]

[10] Ibid., s., 7.

[11] Bedayaa. Needs Assessment Report 2020: LGBTQI+s in Sudan. Kaynak: <https://www.docdroid.net/OivOALV/needs-assessment-report-2020-pdf#page=3>, s., 8. Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023

[12] Bedayaa. Needs Assessment Report 2020: LGBTQI+s in Sudan, s., 31.

[13] US Department of State. 2021 Country Reports on Human Rights Practices: Sudan, 2022, Kaynak: <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/sudan/> Erişim Tarihi: 30 Ekim 2023

Kırbaç ve ölüm cezası kanundan kaldırılrsa da 2020 yılındaki düzenlemelerle birden fazla defa aynı suçtan mahkum edilenlere yönelik hapis cezaları arttırılmıştır [14] ve dijital delillerin de mahkumiyette kullanılabilmesi yönünde değişiklik yapılmıştır.[15] Rejim değişikliği öncesindeki dönemde eşcinsel ilişkinin kanıtlanabilmesi için en az bir tanık ifadesi gereklidir. 2021 yılında Sudan CYCK Koalisyonunun BM Evrensel Periyodik İnceleme (EPI) için hazırladığı gölge raporda[16]kişisel mesajlaşma ve özel fotoğrafların delil olarak sunulmasının önünün açılması ile eşcinsel ilişkiler nedeniyle ceza almanın, eski dönemlere göre çok daha kolay hale getirildiği vurgulanmaktadır.[17]

Sudan Ceza Kanununun “edebe aykırı ve ahlaksız eylemler” başlıklı 152. madde ise “umumi bir yerde genel ahlaka aykırı bir davranışta bulunan, müstehcen bir kıyafet giyen, veya halkın duygularını inciten kişi”lerin 6 aya kadar hapis ve/veya para cezası ile cezalandırılmasını buyurmaktadır.[18] Bu madde, cinsiyet ifadeleri toplumsal cinsiyet normları ile uyuşmadığı düşünülen LGBTİ+ların cezalandırılmasını mümkün kılmaktadır. Kanunun “Kamu Ahlakına Aykırı Materyal ve Görüntüler” başlıklı 153. maddesi, “kamu ahlakına aykırı” içeriklerin dağıtımında rol almış kişilerin cezalandırılmasını buyurmaktadır.[19] ILGA World’ün raporuna göre Ulusal Telekomünikasyon Kurumu, kamu ahlakına aykırı bulduğu içeriklere erişimi engellemektedir. Bu ceza ve uygulamalar ile LGBTİ+lara ve LGBTİ+ haklarına dair içerikler üreten, paylaşan kişiler ve oluşumlar ceza yasalarına karşı savunmasız durumdadır. [20]

[14] Asylum Research Centre. Sudan: Query Response The situation in Khartoum and Omdurman, 2022. Kaynak: https://www.ecoi.net/en/file/local/2074709/COI-Report_Khartoum-Omdurman-2022_ARC.pdf, s., 133. Erişim Tarihi: 30 Ekim 2023

[15] ILGA World. OUR IDENTITIES UNDER ARREST: A global overview on the enforcement of laws criminalising consensual same-sex sexual acts between adults and diverse gender expressions, 2021. Kaynak: https://ilga.org/downloads/Our_Identities_Under_Arrest_2021.pdf s., 102. Erişim Tarihi: 30 Ekim 2023

[16] Gölge Raporu hazırladığı belirtilen SUDAN CYCK Koalisyonu’nun bileşenleri bilinmemekle birlikte, ILGA, Our Identities Under Arrest adlı raporunda, Gölge Raporu Güney-batı Asya ve Kuzey Afrika bölgelerinde CYCKICK hakları alanında faaliyet gösteren Bedayaa organizasyonu’na atfetmektedir.

[17] SUDAN SOGI Coalition. Shadow report for the third Universal Periodic Review of the Republic of Sudan Human rights violations based on SOGIESC in Sudan, 2021. Kaynak:

<https://uprdoc.ohchr.org/uprweb/downloadfile.aspx?filename=9087&file=EnglishTranslation> s., 6. Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023

[18] Redress. Sudan Legal Amendments, s., 7.

[19] Redress. Sudan Legal Amendments, s., 8.

[20] ILGA World. State Sponsored Homophobia: Global Legislation Overview Update, 2020. Kaynak: https://ilga.org/downloads/ILGA_World_State_Sponsored_Homophobia_report_global_legislation_overview_update_December_2020.pdf, s., 149. Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023.

2.1. Yasaların Uygulanması

Bu menşe ülke notunun yazıldığı sırada Sudan'da çatışmalar halen devam etmektedir ve bu nedenle yapılan bu değişikliklerin Sudan'da cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi, cinsiyet karakteristiği (CYCKİCK) hakları bakımından nasıl bir karşılığının olacağı belirsizdir. Güney-batı Asya ve Kuzey Afrika bölgelerinde CYCKİCK hakları alanında faaliyet gösteren Bedayaa organizasyonu, Sudan hukuk sisteminin LGBTİ+ların kanun dışı ve keyfi olarak gözaltına alınmasını ve hakimlerin keyfi cezalar vermesini engelleyecek güvencelere sahip olmadığını vurgulamaktadır.[21] Bedayaa'nın Sudanlı LGBTİ+ların ihtiyaçlarına dair yayınladığı rapora göre kanunlar, temelini toplumdan ve şeriatın korunmasına dair İslami öncüllerden almaktadır. [22]

[21] ILGA World. OUR IDENTITIES UNDER ARREST: A global overview on the enforcement of laws criminalising consensual same-sex sexual acts between adults and diverse gender expressions, s., 102.

[22] Bedayaa. Needs Assessment Report 2020: LGBTQI+s in Sudan, s., 7.

Kanunların nasıl uygulanacağı ise hakim ve savcılarının kültürel değerlerine ve kişisel görüşlerine bağlıdır. Bu durum, yasaların yerel polis karakollarındaki uygulanışı için de geçerlidir. [23] Ceza kanunun 67. maddesine göre polis bir kimseyi şüphe üzerine 24 saat boyunca gözaltına alabilmektedir.[24] Yapılan değişiklikler, mevcut kanunların kökenine inmemektedir ve halen erkeklerle seks yapan erkeklerin ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılması söz konusudur. Bedayaa'ya göre mevcut yasal çerçeve, meşruiyetini farklı CYCKİCKlara sahip insanların varlığını reddeden ana akım kültürden almaktadır. Bu anlamda hukuk, toplumsal normlarla diyalog halindedir ve bu normlar yazılı olmayan kanunlardır.

3. Güvenlik Güçleri Tarafından Taciz, Hukuksuz Gözaltılar ve Cezasızlık

Sudan CYCK Koalisyonunun BM Evrensel Periyodik İnceleme (EPI) için hazırladığı gölge rapora göre Sudan'daki güvenlik güçleri, özel ve kamusal alanlarda daha da güç kazanmıştır. Buna karşın Sudan yasaları keyfi gözaltılara, kanunların keyfi şekilde uygulanmasına karşın etkin bir koruma sağlamamaktadır ve LGBTİ+lar bu hukuksuzluklara karşı diğer sosyal gruplardan daha kırılgan durumdadır. [25]

[23] Ibid., s., 10.

[24] Ibid., s., 10.

[25] SUDAN SOGI Coalition. Shadow report for the third Universal Periodic Review of the Republic of Sudan, Human rights violations based on SOGIESC in Sudan, s., 5.

Ceza kanununda kırbaç ve ölüm cezasını kaldıran düzenlemelere rağmen LGBTİ+ komünitesinin üyeleri halen güvenlik güçlerinin hedefi halindedir. Polisler tarafından algılanan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, keyfi tutuklamalar ve gözaltında işkence için sebep olarak kullanılmaktadır ya da kişilerin yönelim ve kimlikleri gözaltındaki istismarın derecesi arttırmaktadır. [26] LGBTİ+ların ihtiyaçlarına dair Bedayaa tarafından hazırlanan raporda gözaltına alınmış LGBTİ+ların sıklıkla polis tarafından cinsel tacize ve tecavüze maruz bırakıldıkları ifade edilmektedir.[27]

Sudan CYCK Koalisyonunun gölge raporuna göre güvenlik güçleri, resmi arama kararına dair herhangi bir belge göstermeksizin sokakta LGBTİ+ olduğunu düşündüğü kişilere üst araması yapabilmekte ve cep telefonlarında LGBTİ+ varoluşuna dair fotoğraf ya da materyal arayabilmektedir. Özel hayatın gizliliği hakkını ihlal eden bu aramalarda “ahlaksız” kabul edilebilecek herhangi bir materyal bulunması halinde LGBTİ+ların sodomi yasaları kapsamında cezalandırılması mümkündür.[28] Bedayaa’nın İhtiyaç Analizi Raporunda gözaltına alınmamak için LGBTİ+ların sokakta polislerin dikkatini çekmemeye çalıştıkları; nihayetinde gözaltında dövülmemek ve tecavüze uğramamak için özel çaba sarf ettikleri dile getirilmektedir.[29] LGBTİ+ların maruz kaldıkları ayrımcılık ve şiddete karşı adalete erişimleri ise güvenlik güçlerini koruyan güçlü yasal düzenlemeler, toplumsal bariyerler ve misilleme korkusu nedeniyle engellenmiş durumdadır. Sudan Ayrımcılık Karşıtı yasalarında LGBTİ+lar korunan bir grup olarak tanınmamaktadır.[30]

4. Gündelik Hayatta CYCKİCK Temelli Şiddet

2018 yılında 34 Afrika ülkesinde çeşitli kimliklere yönelik toplumsal toleransı ölçmeyi amaçlayan Afrobarometer araştırmasına göre

[26] Ibid., s., 5.

[27] Bedayaa. Needs Assessment Report 2020: LGBTQI+s in Sudan, s., 75.

[28] SUDAN SOGI Coalition. Shadow report for the third Universal Periodic Review of the Republic of Sudan Human rights violations based on SOGIESC in Sudan, s., 8-9.

[29] Bedayaa. Needs Assessment Report 2020: LGBTQI+s in Sudan, s., 36.

[30] US Department of State. 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Sudan, 2023. Kaynak: <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/sudan/> Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023

Sudanlı katılımcıların yalnızca %14'ü “eşcinsel” komşularının olmasına “tolerans gösterebileceklerini” paylaşmıştır. Bu oran, diğer 34 ülkenin ortalaması olan %20'nin altındadır.[31] Araştırmada sırasında “LGBTİ+” yerine eşcinsel kavramının kullanılmasının nedeni, “eşcinsel” kelimesinin Afrika dillerini konuşan kişiler arasında bilinirlik oranının daha fazla olmasıdır.[32] Bu sebeple “eşcinsel”lere ilişkin toplumsal yaklaşımın genel olarak LGBTİ+lara yönelik yaklaşımı da yansıtmaları mümkün görünmektedir.

Sudan CYCK Koalisyonu tarafından hazırlanan rapora göre eşcinsel ilişkileri cezalandıran yasal çerçevenin varlığı LGBTİ+lara yönelik ayrımcılığı güçlendirmektedir.[33] ABD Dışişleri Bakanlığının 2022 yılına ait Sudan İnsan Hakları Ülke Raporuna göre LGBTİ+ karşıtlığı, toplumda oldukça yaygındır ve LGBTİ+lara yönelik tehditler ve fiziksel saldırılar devam etmektedir. Komünite üyeleri ve sivil toplum örgütleri tarafından LGBTİ+lara yönelik nefret söylemlerinin arttığı raporlanmaktadır. Buna karşın LGBTİ+lara yönelik ayrımcılık ve şiddet eylemlerinin soruşturulmasına yönelik herhangi bir resmi girişim ise kayıtlarda yoktur.[34]

2020 yılında bir “eşcinsel evlilik töreni” videosunun medyaya yansımalarından sonraki olaylarda videoda evlendiği görülen bir kişi

[31] AfroBarometer. ‘All in this together’: Africans tolerant on ethnic, religious, national, but not sexual differences, 2020. Kaynak: “eşcinselliği yayma”ya yönelik “Batı destekli” eylemler bütünü , s., 12. Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023

[32] Ibid., s., 5.

[33] SUDAN SOGI Coalition. Shadow report for the third Universal Periodic Review of the Republic of Sudan Human rights violations based on SOGIESC in Sudan, s.,3.

[34] US Department of State. 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Sudan.

öldürülmüş, diğeri ise yaralanmıştır. Videonun yansımından sonra sosyal medyada LGBTİ+lara yönelik katliam kampanyası örgütlenmiştir.[35] Bu bağlamda Sudan'da güvenlik güçleri açıkça LGBTİ+ların güvenliğini sağlamaktan uzaktır.

4.1. Şiddetin Raporlanmasının Önündeki Engeller

BM Nüfus Fonu tarafından 2020 yılında toplumsal cinsiyete bağlı şiddet üzerine yürütülen araştırma sonuçlarına göre Sudan'da toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz bırakılan kadın ve kız çocuklarının yaşadıkları şiddetin resmi kayıtlara geçmesinin ve maruz bırakılanların desteğe erişimlerinin önünde bir dizi engel bulunmaktadır. Aşiret yapısının güçlü olduğu Sudan'da "geleneksel adalet" uygulamaları ve joudia denilen uzlaştırma mekanizmasına başvuru yaygındır. Bu uygulamalar, aile ve aşiret büyüklerinin bir araya gelerek sıklıkla erkek fail lehine karar aldıkları geleneksel uygulamalardır.[36] Eşcinsel ilişki yaşadığı düşünülen kişilerin "namus cinayetleri" adı altında öldürülebildikleri ve dini liderler tarafından ruqyah adlı "cin çıkarma" ritüelleriyle dönüşüme zorlandıkları raporlara yansımaktadır.[37]

[35] Monash University. State-Sanctioned Killing of Sexual Minorities: Looking Beyond the Death Penalty, 4 Mart 2021. Kaynak:

https://bridges.monash.edu/articles/report/State-Sanctioned_Killing_of_Sexual_Minorities_Looking_Beyond_the_Death_Penalty/14069318 s., 47. Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023

[36] UNFPA. Voices from Sudan 2020: A qualitative assessment of gender based violence in Sudan, 2 Ağustos 2021. Kaynak: https://sudan.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_16th.pdf , s.4. Erişim Tarihi: 4 Ekim 2023

[37] Monash University. State-Sanctioned Killing of Sexual Minorities: Looking Beyond the Death Penalty, s., 48.

Özellikle tecavüz vakalarında polise başvurmanın kendisi polis tarafından da tecavüze uğramak anlamına gelebileceğinden şiddet mağdurları açısından kaçınılan bir mekanizmaya dönüşmektedir. Zira Sudan'da güvenlik güçlerinin resmi görevleri esnasında işledikleri suçlara dair dokunulmazlıkları söz konusudur.[38] Şiddete maruz bırakılan kişilerin polise başvursalar da polisin şiddet vakasını resmi kayda alıp almayacağı da görevlinin geleneksel normlarla kurduğu öznel ilişkiye bağlı görünmektedir.[39] Raporda Sudan'daki yasal mekanizmaların toplumsal cinsiyete karşı şiddetle mücadele konusunda yeterli olmadığı ifade edilmektedir.[40] Bu bağlamda bilhassa lezbiyen, bi+seksüel, trans, queer kadınların CYCKİCK'ları nedeniyle maruz bırakıldıkları şiddete karşı başvurabilecekleri etkin koruma mekanizmaları bulunmadığı görülmektedir.

[38] UNFPA. Voices from Sudan 2020: A qualitative assessment of gender based violence in Sudan, s.26.

[39] Ibid., s., 4.

[40] Ibid., s., 4.

4.2. Zorla Evlendirilme

Atanmış cinsiyeti kadın olanların aile ve aşiretleri tarafından heteroseksüel evliliğe zorlanması Sudan'da yaygındır.[41] Toplumsal ve dinsel normları reddettikleri algısı nedeniyle evlenmemiş, boşanmış, yalnız yaşayan kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerine karşı evlenmiş kadınlardan çok daha savunmasız durumdadır. Evlenmemiş kadınlar, bayra (istenmeyen) ve ağır (kısır) gibi ifadelerle etiketlenerek toplum dışına itilmektedir.[42] Bu durum, heteroseksüel evliliklere zorlanan LBQ+ kadınları evlilik içi şiddet/tecavüz ya da sosyal stigma arasında bırakan bir sosyal yapıya işaret etmektedir.

5. LGBTİ+ların Sağlık Hizmetlerine Erişim Engeli

Bedayaa tarafından hazırlanan İhtiyaç Analizi Raporunda yer verilen araştırma sonuçlarına göre Sudan'da sağlık hizmetlerine erişmek isteyen LGBTİ+ların büyük bir çoğunluğu cinsel kimliklerinden ötürü sözlü saldırıya uğramakta, ayrımcılığa ve damgalanmaya maruz bırakılmakta ve/veya kimliklerinden ötürü sağlık hizmeti alamamaktadır.[43]

Raporda ayrıca LBQ+ kadınların cinsel ve üreme sağlığı konusunda sağlık hizmeti almakta zorlandıkları dile getirilmektedir. Rapora göre Sudan'da doktorların toplumun muhafazakar değerlerini büyük oranda benimsiyor olmalarından kaynaklı bekar ve aktif cinsel hayata sahip bir kadın olarak jinekoloji muayenesine gitmenin kendisi risklidir. Bunun da ötesinde hastalık geçmişi ile ilgili olabileceği için LBQ+ kadın olarak muayene esnasında açılmak zorunda kalmak, ayrımcılık ve kötü muameleye uğrama ihtimalini arttırmaktadır. Bu sebeplerle LBQ+ kadınların Sudan'da cinsel sağlığa erişimleri yalnızca medeni hallerinden ötürü değil cinsel kimliklerinden ötürü de saldırı altındadır. [44] Sudan'da özellikle kadın bedenini yakından gözetlenmesi gereken "toplumsal bir mülkiyet" olarak gören sosyal normlardan ötürü jineko-

[41] Ibid., s.4.

[42] Home Office. Country Policy and Information Note, Sudan: Sexual Orientation and Gender Identity/Expression, s., 14.

[43] Bedayaa. Needs Assessment Report 2020: LGBTQI+s in Sudan, s., 20.

[44] Ibid., s., 29.

loji muayenesinde verilen bilgiler nedeniyle damgalanma endişesi, LBQ+ kadınların ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerini alamamalarına neden olmaktadır.[45]

5.1. Cinsiyet Uyum Süreci

5.1.1. Cinsiyet Uyum Sürecinde Hukuki Engeller

Sudan yasalarında trans kişilere dair bir görünmezlik söz konusudur. Transların cinsiyet uyum süreci yürütmesini ve kimlik bilgilerinin değiştirilmesini yasaklayan herhangi bir hüküm yoktur. Ancak transların ihtiyaçlarını tanıyan bir hükmün de olmaması, haklara erişimin önünde engel teşkil etmektedir. Kanunda translara dair yokluk, mahkemeler de dahil olmak üzere devlet kurumlarının her düzeyindeki işlemler sırasında hakimlerin ve diğer görevlilerin keyfi karar ve uygulamalarına, ayrımcılığına zemin sağlamaktadır. Kimlik bilgilerinin değiştirilmesine ilişkin başvuruya dair mahkeme tarafından verilecek jurat kararında mahkeme hakiminin trans kişilere dair kişisel tutumu sıklıkla belirleyici olmaktadır. Hakimlerin tamamen kişisel gerekçelerle başvuruları reddetmeleri mümkündür ve bu da transları ait oldukları kimliğe ilişkin haklardan ve yasal güvenlikten mahrum bırakmaktadır.[46] Bu keyfilik ve rastgelelik zemininde trans kişilere destek sağlayan herhangi bir oluşum bulunmamaktadır. Bu da onları, çalışanların kültürel değerlerine ve etik veya dini inançlarına karşı savunmasız kılmaktadır.[47]

[45] Ibid., s., 29.

[46] Ibid., s., 5.

[47] Ibid., s., 3

Sudan’da kimlik değiştirme işleminin de dahil olduğu trans kişilerin ihtiyaç duyduğu bazı düzenlemeler, aile üyelerinin dahiliyeti olmadan gerçekleştirilememektedir. Sudan’da yeni kimlik alımı sırasında tanıklık ve yemin için transların annelerini ya da baba tarafından akrabalarından birini getirmeleri gerekmektedir. Cinsiyet kimliklerinden ötürü sıklıkla aile yeleri tarafından şiddete maruz bırakılan trans kişiler için bu düzenleme, kimlik değiştirme hakkının önündeki fiziksel bir engel niteliğindedir.[48]

Kimlik bilgileri ve cinsiyet ifadesi “uyuşmadığı düşünülen” translar, özellikle polisle ve vatandaşlarla çatışmaya girmemek için gündelik hayatta çaba harcamaktadır. Zira, kamusal hayatta sıklıkla cinsiyetlerini açıklamak durumunda bırakılmaktadırlar. Kimlik düzenlemeleri mevcut olsa bile bu karşılaşmalar, mahremiyetlerine zarar veren şekilde gerçekleşmektedir.[49]

5.1.2. Cinsiyet Uyum Sürecinde Sağlık Hizmetlerine Erişim Engelleri

Sudan’da cinsiyet uyum sürecinde tıbbi destek alabilme imkanı son derece kısıtlıdır. Bu nedenle trans kişiler hormon replasman terapisi-

[48] Ibid., s., 35.

[49] Ibid., s., 35.

ne ve ameliyatlara erişebilmek için yurtdışına seyahat etmek durumunda kalabilmektedir. Doktorların cinsiyet uyum süreçlerine dair bilgi eksikliği fazladır ve büyük bir çoğunluğu İslami dini öğretilerin etkisi altındadır. Bu sebeplerle transların cinsiyet kimlikleri ile ilgili fikirlerini değiştirme yönünde sözde tedavileri uygulama yoluna gittikleri bilinmektedir. Ayrıca bir transın dış görünüşünün (“kadınsı” yada “erkeksi” dış görünüş ideallerinde olup olmaması) trans uyum süreci ile ilgili muayene, danışmanlık gibi sağlık hizmetlerini alabilmesinin önünde belirleyici olduğu bulgulanmıştır. [50] Trans varoluşuna dair doğru bilgi eksikliği nedeniyle pek çok doktor, kişilerin ameliyat olduktan sonra fikir değiştireceklerini varsaymakta ve bu nedenle kimlik belgelerinin düzeltilmesi için gerekli olan raporu yazmamaktadır. Bu gibi sebeplerle trans kişiler Sudan’da hastanelere başvurmaktan kaçınmaktadır.[51]

Sudan’da cinsiyet uyum süreci ile ilgili bilgi sahibi ve rapor yazabilecek doktor sayısı son derece azdır ve çoğunlukla bu hekimlere ulaşabilmek yüksek meblağlarda ödeme yapmayı gerektirmektedir. Bu nedenle yalnızca üst, orta üst sosyoekonomik koşullara sahip trans kişiler cinsiyet uyum sürecine dair tıbbi hizmetlere erişebilmektedir. Buna ek olarak trans kişilere reçete edilen hormonlar, ülkede çok az sayıda eczanede erişilebilirdir ve eczanelerden hormona erişme süreci ayrımcılığa uğrama korkusunu beraberinde getirebilmektedir. [52]

[50] Ibid., s., 34.

[51] Ibid., s., 34.

[52] Ibid., s., 35.

6. KAYNAKÇA

AfroBarometer. 'All in this together': Africans tolerant on ethnic, religious, national, but not sexual differences, 2020. Kaynak: https://www.afrobarometer.org/wp-content/uploads/2022/02/ab_r7_dispatchno362_pap17_tolerance_in_africa_2.pdf (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023)

Asylum Research Centre. Sudan: Query Response - The situation in Khartoum and Omdurman, 2022. Kaynak: https://www.ecoi.net/en/file/local/2074709/COI-Report_Khartoum-Omdurman-2022_ARC.pdf (Erişim Tarihi: 30 Ekim 2023)

Bedayaa. Needs Assessment Report 2020: LGBTQI+s in Sudan. Kaynak: <https://www.docdroid.net/OivOALV/needs-assessment-report-2020-pdf#page=3>, (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023)

Freedom House. Freedom in the World 2023 - Sudan, 2023. Kaynak: <https://www.ecoi.net/en/document/2088562.html> (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023)

Home Office. Country Policy and Information Note, Sudan: Sexual Orientation and Gender Identity/Expression, Mayıs 2022. Kaynak: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1079018/SDN_CPIN_SOGIE.pdf (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023)

ILGA World. OUR IDENTITIES UNDER ARREST: A global overview on the enforcement of laws criminalising consensual same-sex sexual acts between adults and diverse gender expressions, 2021. Kaynak: https://ilga.org/downloads/Our_Identities_Under_Arrest_2021.pdf (Erişim Tarihi: 30 Ekim 2023)

6. KAYNAKÇA

ILGA World. State-Sponsored Homophobia: Global Legislation Overview Update, 2020. Kaynak: https://ilga.org/downloads/ILGA_World_State_Sponsored_Homophobia_report_global_legislation_overview_update_December_2020.pdf (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023)

Kaos GL Derneği, "Sıkça Sorulan Sorular Broşürü", Mayıs 2022. <https://kaosglderneği.org/images/library/sss-2022-web.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023)

Monash University. State-Sanctioned Killing of Sexual Minorities: Looking Beyond the Death Penalty, 4 Mart 2021. Kaynak: https://bridges.monash.edu/articles/report/State-Sanctioned_Killing_of_Sexual_Minorities_Looking_Beyond_the_Death_Penalty/14069318 (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023)

Redress. Sudan Legal Amendments, Temmuz 2020. Kaynak: <https://redress.org/wp-content/uploads/2020/07/3-REDRESS-Sudan-Legal-Amendments-July-2020-Explanatory-Table.pdf> (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023)

Sudan Penal Code 1991. Kaynak: https://www.ecoi.net/en/file/local/1219135/1329_1202725629_sb106-sud-criminalact1991.pdf (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023)

SUDAN SOGI Coalition. Shadow report for the third Universal Periodic Review of the Republic of Sudan Human rights violations based on SOGIESC in Sudan, 2021. Kaynak: <https://uprdoc.ohchr.org/uprweb/downloadfile.aspx?filename=9087&file=EnglishTranslation> (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023)

6. KAYNAKÇA

United Nations: UN News. Background to a crisis: In Sudan, the stakes are high for the whole of Africa , 28 Nisan 2023.

Kaynak: https://news.un.org/en/story/2023/04/1136187?gclid=CjwKCAjw2K6lBhBXEiwA5RjtCd0j80TY4E_joKKcGznAdaa2svvPLekq-PiQbPZ-1VCSFdBZJAU6hoC3gsQAvD_BwE (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023)

US Department of State. 2021 Country Reports on Human Rights Practices: Sudan, 2022, Kaynak: <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/sudan/> (Erişim Tarihi: 30 Ekim 2023)

US Department of State. 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Sudan, 2023. Kaynak: <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/sudan/> (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023)

US Department of State. 2022 Report on International Religious Freedom: Sudan, 2023. Kaynak: <https://www.state.gov/reports/2022-report-on-international-religious-freedom/sudan/> (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023)

UNFPA. Voices from Sudan 2020: A qualitative assessment of gender based violence in Sudan, 2 Ağustos 2021. Kaynak: https://sudan.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_16th.pdf (Erişim Tarihi: 4 Ekim 2023)